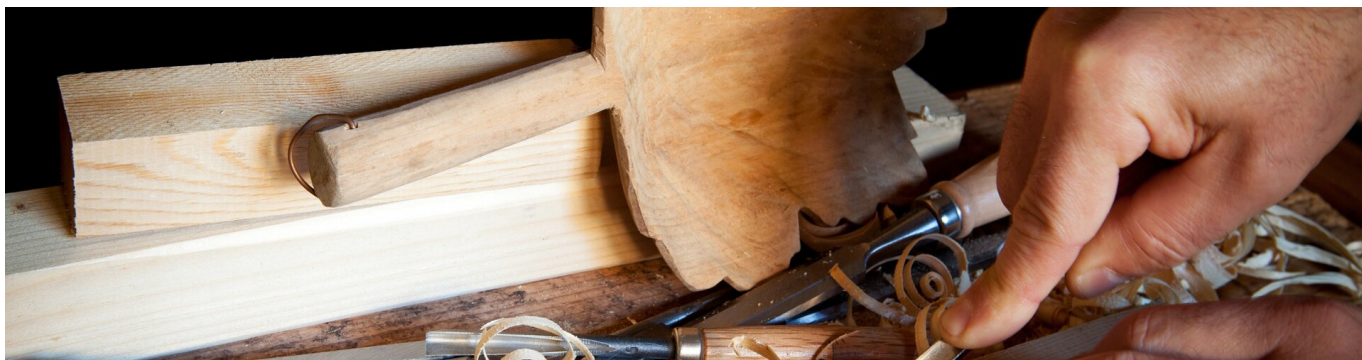

W pracowni artysty rzeźbiarza – cz. 1

- [W pracowni artysty rzeźbiarza – cz. 1](#)

W pracowni artysty rzeźbiarza – cz. 1

Scenariusz dla nauczyciela:

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.

1) wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrz), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;

2) rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych (odnajduje je w dziełach mistrzów, a także w tworach i zjawiskach przyrody); tworzy różnorodne układy kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni (kompozycje otwarte i zamknięte, rytmiczne, symetryczne, statyczne i dynamiczne); ustala właściwe proporcje poszczególnych elementów kompozycyjnych, umiejętnie równoważy kompozycję, wykorzystując kształt i kontrast form;

III. Opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu kultury plastycznej, jej narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego.

1) zna dziedzictwo kulturowe najbliższego otoczenia, wymienia zabytki i dzieła architektury (historycznej i współczesnej);

4) wymienia, rozpoznaje i charakteryzuje najważniejsze obiekty kultury wizualnej w Polsce, wskazuje ich twórców;

5) rozpoznaje wybrane, najbardziej istotne dzieła z dorobku innych narodów.

Nauczysz się

wyjaśniać pojęcia takie jak: rzeźba, relief, płaskorzeźba;

wyliczać sposoby tworzenia rzeźby;

wymieniać i rozpoznawać rodzaje materiałów, z których powstają rzeźby;

wskazywać różnice pomiędzy rzeźbą pełnoplastyczną, a reliefową;

wyjaśniać na przykładzie, czym jest rzeźba balansująca;

rozpoznać rodzaje reliefów na podstawie podanych przykładów.

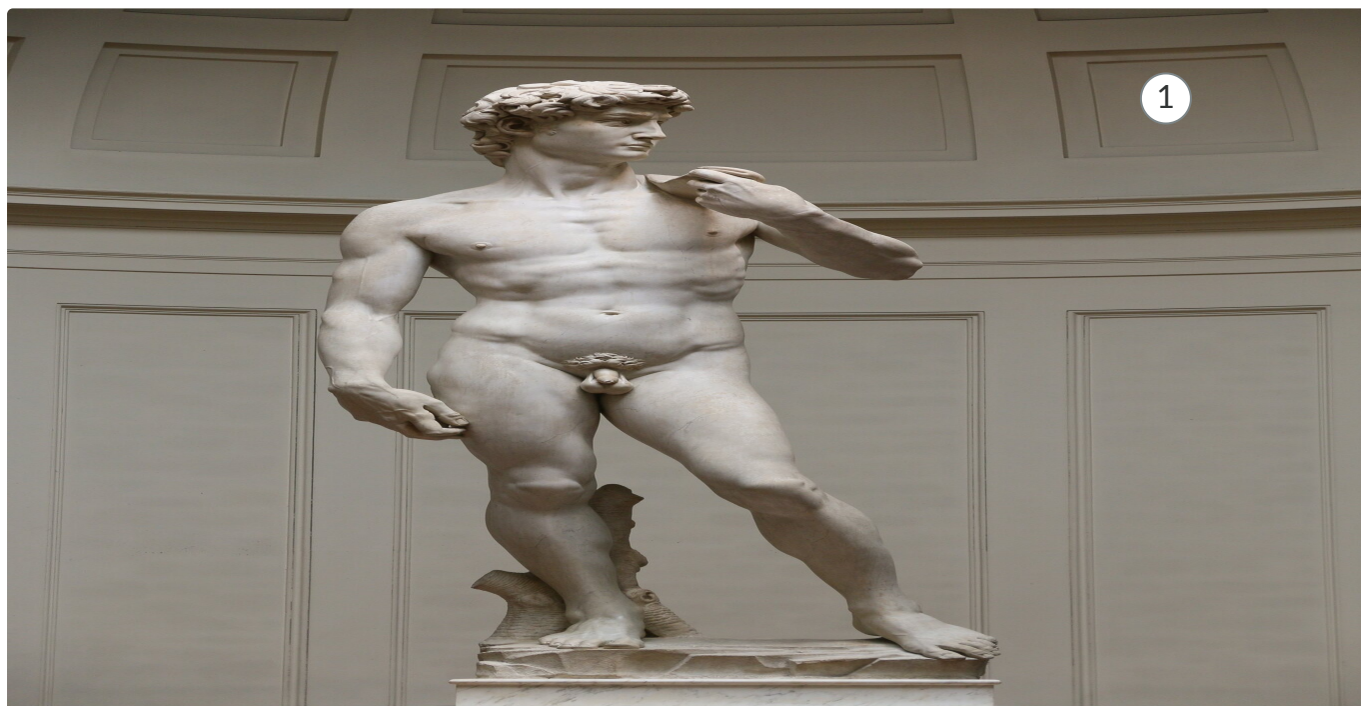
Rzeźbienie przez usuwanie, dodawanie oraz usuwanie i dodawanie

Rzeźba jest rodzajem sztuk wizualnych, realizowanych w trzech wymiarach przestrzeni: mają wysokość, szerokość i głębię. Trzeci wymiar odróżnia rzeźbę od malarstwa, które istnieje na powierzchni płótna. Rzeźby wykonywane są kilkoma sposobami.

Pierwszy z nich polega na rzeźbieniu przez usuwanie (odejmowanie) niepotrzebnego materiału, czyli wydobywaniu (np. z kamienia lub drewna) „ukrytego” w nim kształtu. Za pomocą [dłuta](#) artysta odłupuje kawałki, aż do momentu uzyskania planowanej formy.

Przykładem rzeźby powstałej przez odejmowanie jest *Dawid* Michała Anioła. Artysta wykonał pracę z jednego bloku marmuru. Kliknij reprodukcję, aby dowiedzieć się, co według Giorgia Vasari, autora *Żywotów najsławniejszych malarzy, rzeźbiarzy i architektów*, powiedział Michał Anioł, gdy zobaczył surowy materiał.

1

Michał Anioł na widok bloku marmuru miał powiedzieć: *Widzę rzeźbę, teraz muszę ją z kamienia wydobyć.*

Drugą metodą modelowania jest dodawanie kolejnych części plastycznego materiału, np. gliny, kawałek po kawałku, rzeźbiąc kształt. Trzeci sposób rzeźbienia to łączenie odejmowania z dodawaniem.

Kliknij zdjęcia, a dowiesz się, jaką techniką powstały prezentowane rzeźby.

1

Uczestnicy warsztatów rzeźbiarskich na Wydziale Sztuk Pięknych UMK w Toruniu wykonują rzeźbę z gliny przez „dodawanie”. Będzie to portret głowy pozującego modela.

1

Te rzeźby z lodu prezentowane były w Ottawie na Festiwalu Zimy. Rzeźby takie powstają podczas obróbki bloków lodu za pomocą pił, dłut, pilników, palnika – jest to rzeźbienie przez „usuwanie”. Rzeźba może składać się z łączonych ze sobą, obrobionych bloków lodowych –

jest to rzeźbienie przez „dodawanie”. W przypadku rzeźb z lodu występuje więc zazwyczaj technika łączenia odejmowania z dodawaniem.

Zapoznaj się z rzeźbami prezentowanymi w galerii, a następnie wykonaj ćwiczenie.

Źródło: online-skills.

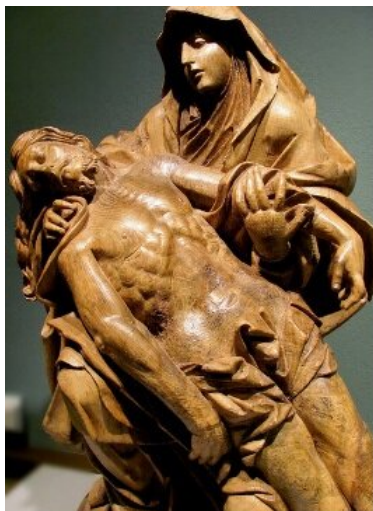
Źródło: online-skills.

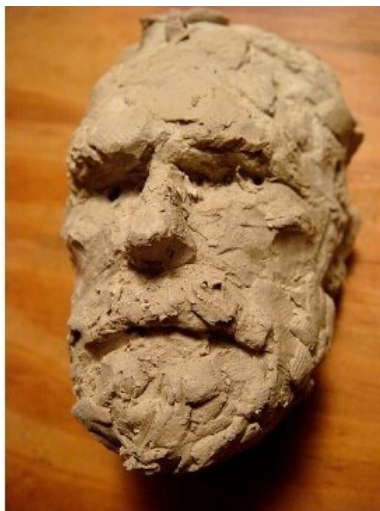

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

Ćwiczenie 1

Przyjrzyj się rzeźbom, zwracając uwagę na surowiec, z jakiego zostały wykonane. Określ, w jaki sposób powstały - wpisz: dodawanie, odejmowanie lub łączenie dodawania z odejmowaniem.

Techniki odlewnicze

Figury wykonywane są także w metalu - rzeźba może być wówczas kuta (przy użyciu technik i narzędzi kowalskich) lub odlewana. Techniki odlewnicze polegają na wykonaniu z dowolnego materiału (np. gliny, wosku, styropianu) modelu, okładanego następnie formą z gipsu lub silikonu. Po jej zdjęciu uzyskiwany jest negatyw rzeźby. Forma napelniana jest w odlewni ciekłym metalem - np. brązem, miedzią, aluminium, złotem, srebrem. Po ostygnięciu rozbija się lub rozkłada, wyjmując z wnętrza metalowy odlew, identyczny z modelem. Taka rzeźba jest w środku pełna. Metoda ta nie nadaje się więc do tworzenia rzeźb dużych - ze względu na ilość zużytego materiału byłyby one bardzo ciężkie i drogie. W przypadku dużych rzeźb wykonuje się odlewy puste w środku - rzeźbę stanowi wówczas dość cienka (od kilku do kilkunastu milimetrów grubości) metalowa „skorupa”.

Ćwiczenie 2

Wskaż rzeźbę, która nie jest wykonana z metalu.

Źródło: online-skills.

Forma rzeźby została wykonana techniką [asamblażu](#) z zestawienia różnych codziennych przedmiotów, a następnie odlana w brązie. Pierwowzorem głowy pawiana były dwa samochody należące do syna Picassa - Claude'a. Z jednego samochodu powstał pysk pawiana. Przyjrzyj mu się i zobacz, jak przednia szyba tworzy oczy pawiana, a maska nos i górną szczękę. Pod spodem jest odwrócone drugie auto, modelujące dolną szczękę.

Ćwiczenie 3

Czy potrafisz rozpoznać, z jakiego modelu auta powstał pysk pawiana w rzeźbie Pablo Picasso? Zaznacz jedno z poniższych zdjęć.

Aby dowiedzieć się, z jakich przedmiotów powstała forma do rzeźby Picassa, zapoznaj się z ilustracją interaktywną.

1

Korpus pawiana powstał ze starego, zaokrąglonego garnka.

2

Za uszy posłużyły ucha potłuczonych naczyń – kubków, dzbanków.

3

Nogi zostały wykonane z drewna.

4

Mały pawian uczepony do ramion rodzica został wymodelowany z gipsu.

5

Niewidoczny na zdjęciu ogon, zrobiony został ze sprężyny resorowej pochodzącej z samochodu.

Wskazówka

Więcej na temat asamblażu dowiesz się w następnej lekcji: W pracowni artysty rzeźbiarza - cz. 2.

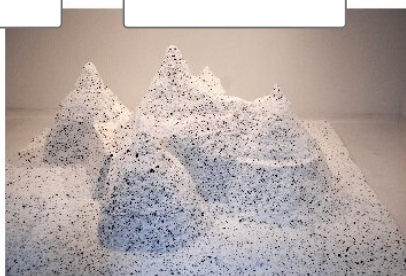
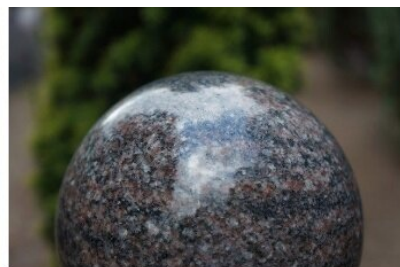
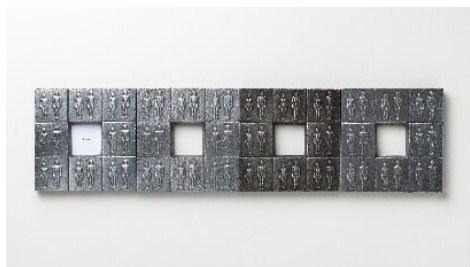
Zapamiętaj!

Rzeźby tworzone są z różnych materiałów. Do podstawowych należą:

- kamień (m.in. marmur, granit, piaskowiec);
- drewno (np. dąb, jesion, lipa);
- metal (wśród nich brąz, żelazo, metale szlachetne - złoto, srebro);
- glina i masy ceramiczne (m.in. porcelana, fajans);
- kamienie szlachetne i półszlachetne (np. agat, ametyst, onyks);
- gips;
- воск;
- kość słoniowa;
- beton.

Ćwiczenie 4

Do każdej rzeźby dopasuj nazwę materiału, z którego została wykonana.

bursztyn

granit

metal

lód

styropian

porcelana

Przyjrzyj się rzeźbie i zastanów się, z jakiego tworzywa powstała. Odpowiedź poznasz po kliknięciu reprodukcji.

Mimo, iż na pierwszy rzut oka wydaje się, że rzeźba została wykonana z patyków, w rzeczywistości jest odlana z brązu. Metalowy odlew tak wiernie imituje fakturę drewna, że pomyłkę w określeniu rodzaju materiału popełniają nawet osoby przyglądające się rzeźbie z bliska.

Rzeźba pełnoplastyczna

Rzeźby możemy klasyfikować na wiele sposobów. Podstawowy podział opiera się na wyróżnieniu [rzeźby pełnoplastycznej](#), czyli służącej do oglądania ze wszystkich stron, oraz [rzeźby reliefowej](#), która przeznaczona jest do podziwiania z jednej strony, gdyż z drugiej przylega do płaszczyzny.

Ćwiczenie 5

Przyjrzyj się reprodukcji rzeźby i uzupełnij tekst znajdujący się pod nią.

Dyskobol to rzymska, marmurowa kopia wykonana z brązu według oryginału Myrona ok. 450 p.n.e. Znajduje się w Palazzo Massimo alle Terme w Rzymie (Włochy). Jest to przykład rzeźby .

Ćwiczenie 6

Przyjrzyj się reprodukcji rzeźby i uzupełnij tekst znajdujący się pod nią.

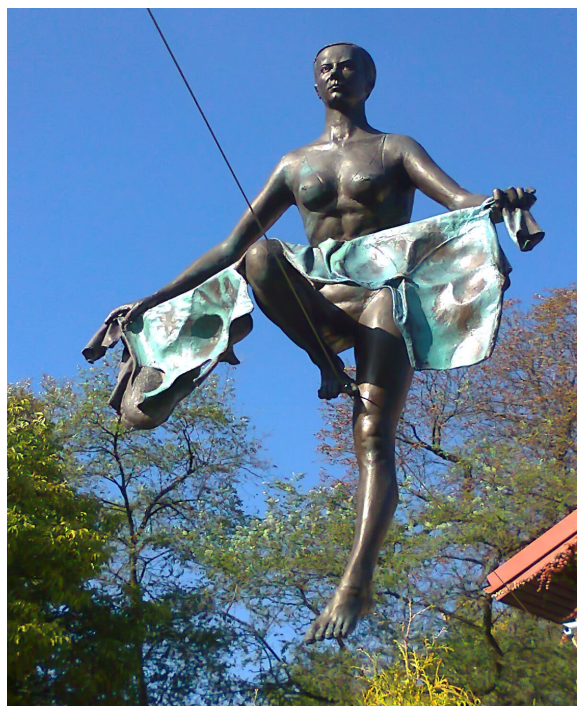
Płyciny Drzwi Raju (Porta del Paradiso) Lorenza Ghibertiego, zrealizowane w latach 1425-1450, wykonano z brązu, a następnie pozłociono. Oryginał obecnie znajduje się w Museo dell'Opera del Duomo we Florencji (Włochy). Jest to przykład rzeźby .

Artysta rzeźbiarz przystępując do pracy nad dziełem, musi określić, czy będzie to rzeźba **pełnoplastyczna**, czy **reliefowa**. Pierwsza należy do bardziej skomplikowanych wykonawczo i artystycznie. Trzeba zadbać o to, aby układ kompozycji był atrakcyjny wizualnie z każdej strony. Rzeźbiarz musi przewidzieć również wiele problemów technicznych związanych z dobraniem materiału, jego wagą. Osobnym problemem jest statyka rzeźby, czyli zachowanie jej równowagi, a co za tym idzie bezpieczeństwa przy eksponowaniu dzieła.

Unikatowe rzeźby pełnoplastyczne tworzy polski artysta – Jerzy Jotka Kędziora. Swoje prace autor nazywa balansującymi, są bowiem umieszczone luźno na chybottliwym podłożu (np. linie). Wydaje się, że rzeźby, utrzymując równowagę, przeczą prawom statyki i grawitacji. Zapoznaj się z przykładowymi realizacjami artysty, zaprezentowanymi w galerii.

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

Źródło: online-skills, licencja: CC BY-SA 3.0.

Źródło: online-skills, licencja: CC BY-SA 4.0.

Jerzy Jotka Kędziora, „Click Clack”, XXI w., rzeźba, brąz, Częstochowa, Polska, wikimedia.org, CC BY-SA 3.0

Rzeźba reliefowa

Reliefy są wykonywane lub umieszczane bezpośrednio na ścianach, portalach, sufitach, podłogach i innych płaskich powierzchniach. Pozwala to wyeliminować problemy z wagą rzeźby i utrzymaniem jej fizycznej stabilności. Relief wydobyty jest z płaszczyzny płyty kamiennej, drewnianej, metalowej lub innej, z pozostawieniem w niej tła. Przeznaczony jest do oglądu z jednej strony - od frontu. W zależności od stopnia wypukłości kompozycji względem tła wyróżniamy: relief płaski, wypukły oraz wklęsły. W reliefie płaskim wyrzeźbiona kompozycja nieznacznie wystaje ponad powierzchnię tła. Taki relief nazywamy też [płaskorzeźbą](#).

Źródło: online-skills.

Autor nieznany, „Wjazd Chrystusa do Jerozolimy”, X w., rzeźba, marmur, Museum für Byzantinische Kunst, Berlin, Niemcy, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wjazd_Chrystusa_do_Jerozolimy.jpg), CC BY 3.0

Relief określamy reliefem wypukłym lub inaczej [wypukłorzeźbą](#) wówczas, gdy kompozycja rzeźbiarska występuje przed płaszczyznę tła. Relief taki może być nawet odłączony od tła, tworzy wówczas azury, co przybliży go wyglądem do rzeźby pełnoplastycznej.

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills, licencja: CC BY-SA 3.0.

O reliefie wklęsłym mówimy gdy płaszczyzna tła występuje przed wykonaną w głębi kompozycją rzeźbiarską (kompozycja jest zanurzona poniżej poziomu otaczającej ją

powierzchni).

Źródło: online-skills, licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 7

Przyjrzyj się reprodukcjom. Korzystając z podanych haseł, dopasuj do nich odpowiednie nazwy reliefów.

relief wypukły

relief płaski

relief wklęsły

Medalierstwo

Szczególnym rodzajem drobnych form rzeźbiarskich są medale i monety. Dziedzinę łączącą rzemiosło artystyczne i sztuki plastyczne, zajmującą się wykonywaniem medali i monet, nazywamy [medalierstwem](#).

Przyjrzyj się przedstawionemu medalowi, a następnie rozwiąż ćwiczenie.

Źródło: online-skills, licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 8

Medale również stanowią rodzaj rzeźby. Zaznacz, który z reliefów ma zbliżony do Medalu z Ludwikiem Zamenhofem stopień wypukłości kompozycji względem tła.

Poniżej przedstawiono dwie strony medalu z 2012 r. *Mikrokosmos*. Zobacz, jak jego twórca, Sebastian Mikołajczak, w jednym obiekcie połączył dwie różne techniki tworzenia reliefu. Przyjrzyj się zdjęciom, a następnie kliknij ilustrację i zapoznaj się z opisem.

1

Na jednej stronie medalu widzimy gąsienicę na liściu oraz „wygryziony” przez nią napis MICROCOSMOS. Gąsienica i liść zostały wykonane techniką reliefu płaskiego, natomiast napis – reliefu wklęsłego.

2

Łączenie dwóch różnych technik tworzenia reliefu widać też na drugiej stronie medalu – umieszczone centralnie larwy i motyle wykonane są techniką reliefu wklęsłego, zaś motyle znajdujące się na obrzeżu – techniką reliefu płaskiego.

Medale i monety zazwyczaj bywają dwustronne. Dlatego do ich opisu używane są sformułowania: awers i rewers. Główną stronę, zawierającą przedstawiane treści, nazywamy [awersem](#), natomiast stronę tylną, zawierającą treści uzupełniające lub zdobienia, nazywamy [rewersem](#).

Przy losowaniu za pomocą rzutu monetą używamy sformułowania „orzeł czy reszka?”. W polskiej [numizmatyce](#) przyjmuje się, że strona z orłem, jako ta, która zawiera herb i nazwę państwa, będąca niezmienna dla wszystkich monet w kraju, to awers. Natomiast reszka, a więc strona zmieniająca się w zależności od nominału (wartości monety) to rewers.

Ćwiczenie 9

Wpisz, która strona tej okolicznościowej, 10-złotowej monety jest awersem, a która rewersem. Podpisz pod odpowiednim zdjęciem awers lub rewers.

Wskazówka

Więcej na temat rzeźby dowiesz się w następnej lekcji: *Sztuka w trzech wymiarach. Cz. 2. Tematyka i funkcje rzeźb.*

Słownik pojęć

Asamblaż

trójwymiarowa forma artystyczna utworzona z różnych gotowych przedmiotów (zazwyczaj codziennego użytku lub odpadów), które nie są stworzone przez artystę, ale przetworzone i zastosowane w nowym znaczeniu. Odmiana przestrzennego kolażu.

Awers

strona główna monety, medalu.

Dłuto

narzędzie do ręcznego lub maszynowego przecinania lub wykonywania otworów, wgłębień, gniazd i rowków oraz rzeźbienia i wygładzania powierzchni.

Granit

magmowa skała głębinowa stosowana między innymi jako materiał rzeźbiarski i budowlany (np. do produkcji kostki brukowej czy krawężników).

Medalierstwo

rzemiosło artystyczne obejmujące projektowanie i wytwarzanie medali.

Numizmatyka

nauka zajmująca się badaniem, opisem i systematyzowaniem monet, banknotów i medali o wartości historycznej (zabytkowych) lub o wartości kulturowej, kolekcjonerskiej (związanych z konkretnymi wydarzeniami, rocznicami, postaciami).

Płaskorzeźba

rodzaj kompozycji rzeźbiarskiej powstałej z kamiennej, drewnianej lub rzadziej metalowej płyty, której tylna ściana ma tworzyć tło dla frontu.

Porcelana

masa ceramiczna używana m.in. do wyrobu delikatnych naczyń stołowych lub przedmiotów artystycznych, a także wyroby z tej masy.

Relief wypukły

relief o mocno wypukłych elementach w stosunku do tła.

Rewers

odwrotna strona monety, medalu, banknotu, karty płatniczej lub kartki pocztowej.

Rzeźba pełnoplastyczna

rzeźba idealnie odwzorowująca coś z rzeczywistości, np. twarz modela, z idealnie ukazanymi zmarszczkami.

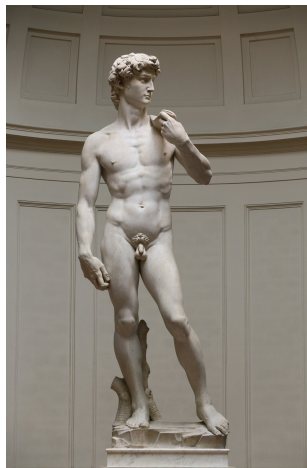
Rzeźba reliefowa

patrz: Płaskorzeźba

<https://sjp.pwn.pl>

<https://sjp.pl>

Galeria dzieł sztuki

Źródło: online-skills.

Rzeźby z lodu, flickr.com, CC BY 3.0

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

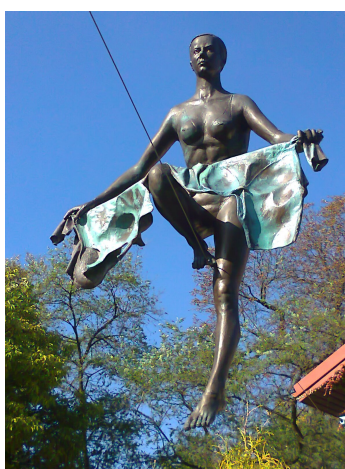
Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

Źródło: online-skills, licencja: CC BY-SA 3.0.

Źródło: online-skills, licencja: CC BY-SA 4.0.

Jerzy Jotka Kędziora, „Click Clack”, XXI w., rzeźba, brąz, Częstochowa, Polska, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Click_Clack.jpg), CC BY-SA 3.0

Źródło: [online-skills](https://www.online-skills.com/).

Autor nieznany, „Wjazd Chrystusa do Jerozolimy”, X w., rzeźba, marmur, Museum für Byzantinische Kunst, Berlin, Niemcy, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wjazd_Chrystusa_do_Jerozolimy.jpg), CC BY 3.0

P-033-FOTO15

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills, licencja: CC BY-SA 3.0.

Źródło: online-skills, licencja: CC BY-SA 3.0.

Źródło: online-skills, licencja: CC BY-SA 3.0.

Sebastian Mikołajczak, „Mikrokosmos I”, 2012, medal bity, awers, rewers, online-skills, CC BY 3.0

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

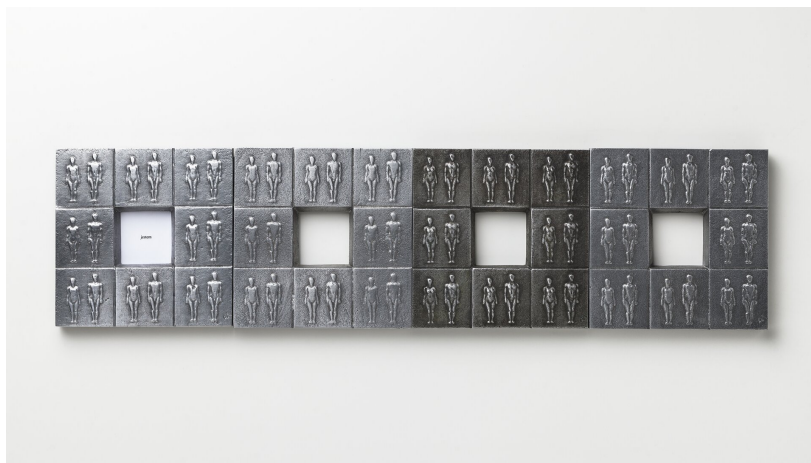
Źródło: online-skills.

Małgorzata Więclawska, Karol Furyk, „Osiotek”, 2007, rzeźba, Toruń, Polska, [wikimedia.org](https://www.wikimedia.org), CC BY-SA 2.5

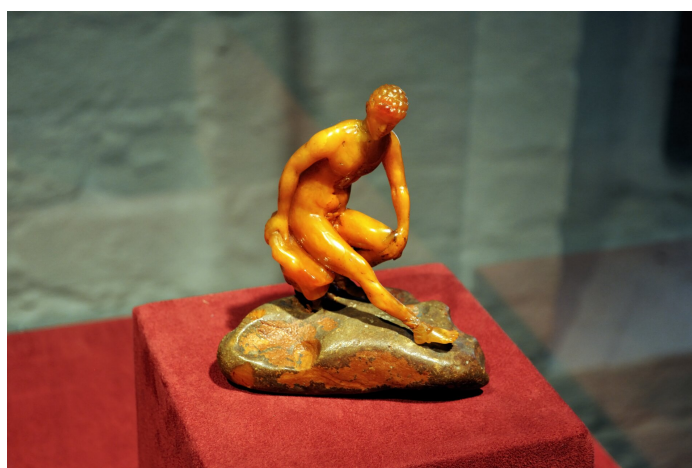
Flaminio Vaccim, „Lew”, 1600, rzeźba, Loggia dei Lanzi, Florencja, Włochy, [flickr.com](https://www.flickr.com), CC BY 3.0

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills, licencja: CC BY 3.0.

Źródło: online-skills, licencja: CC BY-SA 3.0.

Źródło: online-skills.

P-033-FOTO33

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.
